

Falchs

18

Grup de divulgació
de la història de Fals

FULLS DE DIVULGACIÓ DE LA HISTÒRIA DE FALS

SETEMBRE 2005, NÚMERO 18

Cal Morro Negro

Les ruïnes d'aquesta casa es troben en un punt elevat, al vessant oriental de la vall de la riera de Boixeda, en un indret que antigament es deia el "Collet Roig". La casa se la coneixia amb aquest nom també, però amb el temps el nom es va perdre, i la casa va passar a denominar-se el Morro Negro, que és tal vegada un altre topònim de l'indret on està situada. Més cap aquí, la casa ha alternat aquest darrer nom amb cal Pebràs, que sona com si fos un malnom del propietari de la casa.

La casa està enclavada en terres del mas Subirana, casal on radica precisament el seu origen. Va ocórrer que l'amo de Subirana, el Mateu Subirana Mas de les Coves, tenia dos fills que es deien gairebé igual; el gran era el Francesc, el petit, el Francesc d'Assís. El primer es va quedar lògicament amb l'heretat, mentre que al segon, el pare li va deixar una peça de terra de 13 quarteres i escaig, perquè la fes treballar, i una altra de set quarteres, perquè s'hi fes una casa per viure. La terra no li va regalar però, sinó que va seguir formant part de la propietat Subirana. El Francesc d'Assís, com un parcer qualsevol, es quedava les tres quartes parts de la collita i donava la quarta part restant a l'hereu del mas. No es coneix la data precisa, però es pot suposar que la cessió es va efectuar en el moment que el Francesc d'Assís va casar-se i va buscar la manera d'establir-se pel seu compte. El casament va tenir lloc la primavera de 1810 i la núvia que va pujar a viure al Collet Roig era la Mònica Gras Biosca, de Sant Mateu de Bages. La Mònica no devia ser d'una família gaire rica, considerant que el seu dot va ser de 50 lliures.

La casa no era gran cosa, però tenia al costat un cobert o pallissa bastant gran, tal com es pot apreciar en les ruïnes. Sota la casa hi ha un barranc, i el Francesc i els seus successors van aixecar-hi parets de pedra de forma semicircular, per fer possible tres o quatre feixetes o terrasses de terra bona, on plantaven les hortalisses per la casa. Mitjançant un sistema enginyós de rases, aconduïen l'aigua a un pou o cisterna, la característica més notable del qual, és que està cobert amb dues lloses de mida megalítica. En un lateral de l'obertura del pou, hi ha gravada la data 1857. En un moment donat, els Subirana es van haver d'endeutar, ja que la casa estava gravada amb un censal de 48 rals, que percebia un tal Valentí Torras, àlies Bonifaci, de Sant Fruitós.

El 10 d'abril de 1859, tres dies abans de morir, el Francesc d'Assís Subirana Vinyes va fer testament. Va nomenar hereu el Josep, va deixar 6 lliures a la seva segona muller Margarida, i va deixar una unça d'or a cada un dels altres fills, el Mateu, el Francesc i l'Esperança. Al Mateu li va llegar també els drets d'una vinya de pertinències del mas Carné i una tina que havia construït el mateix Mateu. El Mateu estava establert a cal Bardissa i potser tenia fama de destraler, perquè el pare va incloure aquesta clàusula al testament: «...el lagar que ha hecho, solamente que tiene que pensar en la caseta de Subirana, y si se rompe la prensa la tiene que pagar...». La filla Esperança l'havia casat el 1846 amb un noi de cal Ramon d'Oliveres, donant-li 30 lliures i dos vestits. Un vestit tenia el gipó de panyo i les faldilles de gènova, i l'altre, el gipó de vellut i les faldilles d'indiana. La noia deuria fer goig de veure, tan ben abillada.

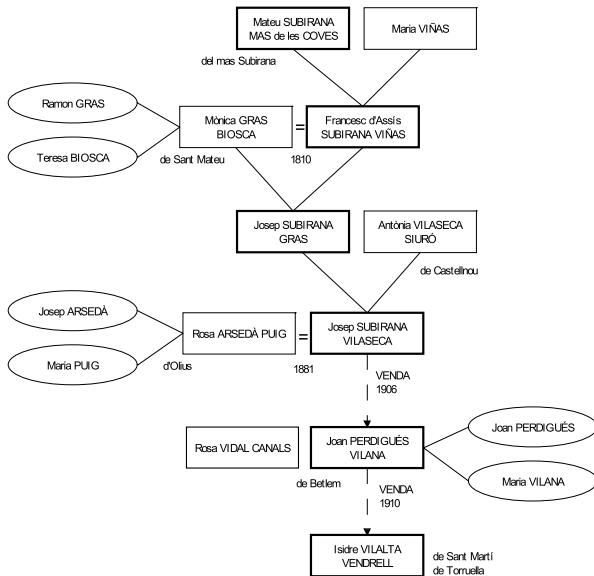
Pou dels horts de Cal Pere Negre

Josep Subirana Gras va fer núpcies amb Antònia Vilaseca Ciuró, de Castellnou de Bages. La seva dona tenia una germana, la Margarida, que es va casar amb el germà del Josep, el Mateu de cal Bardissa esmentat abans. Les dues famílies van quedar doncs ben enllaçades amb el casament entre els dos germans i les dues germanes. Aquests casaments dobles eren força corrents a l'època, perquè tenien el gran avantatge econòmic que els diners dels dots es conservaven íntegres dins de l'entorn familiar. El Josep i l'Antònia van tenir una colla de fills, al primer dels quals li van posar Josep, com el pare. Després del primogènit van arribar la Petronil·la, el Joan, el Domingo, el Vicenç, el Jaume i la Lluïsa. Quan va morir el Josep, el pare, l'any 1890, el seu fill va demanar que l'Ajuntament li fes un certificat confor-

me la seva família sempre havia habitat a la casa, ja que aquesta no tenia papers i necessitava aquest tràmit per donar-la d'alta al Registre de la Propietat. L'estiu de 1890 el Josep es va casar amb una xicoteta d'Olius que es deia Maria Rosa Arsedà Puig. Va portar amb ella 80 pessetes de dot i roba valorada en 370 pessetes. Poc temps després, la seva mare vídua va contraure segones núpcies amb Josep Torra Fontanet.

El 19 de març de 1894, el Subirana es va vendre la casa per 800 pessetes a Celdoni Soler Culillas, de Sant Mateu. El venedor es va reservar el dret de recomprar-la abans no acabés l'any 1906. Ho va fer, però el 30 de desembre d'aquell mateix any se la va vendre definitivament per 160 pessetes a Joan Perdigués Vilana, de Betlem. Es veu que llavors ja feia anys que no hi vivia ningú a la casa, perquè aquesta es trobava totalment en ruïnes. La casa, l'era, el cobert, la premsa i la tina no tenien cap valor, i el Perdigués allò que en realitat va comprar van ser els drets sobre les set quarteres de terra que anaven amb la casa. També va haver d'assumir el cens de 48 rals anuals, que encara no s'havia redimit.

A partir d'aquí, la casa i les terres van seguir camins diferents. El 1907 els drets de conrear la terra van passar a Ramon Borràs Bernadich, de Manresa, qui a continuació, els va vendre a Joaquim Planell Canudes, agutzil de Manresa. El 1919, les terres van retornar al mas Subirana, mitjançant un pagament de 250 pessetes. Aquesta terra ha acabat formant part de l'heretat Serra, a causa de la unió de les dues finques quan es va casar l'hereu Subirana amb la pubilla Serra. Referent a la casa ensorrada, aquesta va ser subhastada el 14 de juliol de 1910. La casa va acabar licitada perquè el Celdoni Soler devia uns diners a Francesc Carné, i en un judici celebrat el gener de 1910 a Sant Mateu li van confiscar els béns. Es va adjudicar al paleta de Sant Mateu Isidre Vilalta Vendrell, qui va fer l'oferta més alta. En va pagar 501 pessetes. El propietari actual de les quatre parets enrunades deu ser algun descendent d'aquest Vilalta.

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.